

Családon belüli erőszak és a gyerekek

Ezt cipeled

Az elmúlt hetek heves vitáiban a bántalmazott nők helyzete került előtérbe. Néhány politikus kifejezetten elutasította a „családon belüli erőszak” fogalmának használatát, helyette „párkapcsolaton belüli erőszakról” vagy „együtt élők közötti erőszakról” beszélt. A gyerekekről mintha megfeledkeztek volna.

Fotó: MTI

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

■ A WHO adatai szerint az esetek 50 százalékában a vér szerinti szülők a gyermekbántalmazás és elhanyagolás elkövetői, 17 százalékban az anya új partnere, és csak hat százalékban a mostoha- és mostohaszülők. A UNICEF felmérése alapján hazánkban a gyermekbántalmazások 80 százaléka családon belül történik. Magyarországon évente 30 gyermek hal meg elhanyagolás vagy bántalmazás következményeként, a gyermekjóléti szolgálatok, családsegítő központok által nyilvántartott veszélyeztetett gyermekek száma 150 000 körülire tehető. De ezek csupán a látható esetek: egyes becslések szerint minden felismert esetre 25 felderítetlen jut. A számok mögött gyermek-sorsok, családi tragédiák, tönkretett életek állnak.

Továbbadott agresszió

A 12 éves, 5. osztályos Dávid megváltozott viselkedésére osztályfőnöke figyelte fel először: az addig négyes tanuló, osztálytársaival jó kapcsolatban lé-

vő, szófogadó kisfiú tanulmányi eredménye leromlott, gyakran keveredett verekedésbe. A kisebbekkel kötözködni, kegyetlenkedni kezdett. Indulatait egyre nehezebb volt kezelni, a tanári figyelmeztetésekre, intőkre is erős érzelmekkel reagált: dühében elsírta magát az igazgató irodájában, tanáraival szemben agresszív lett. A teljesen elvadult fiú pedagógiai módszerekkel kezelhetetlennek tűnt. Az igazgatói beszélgetés sem vezetett eredményre a szülővel: bár mindenben együttműködőnek mutatkoztak, nem változott Dávid viselkedése. Az iskola ekkor értesítette a családsegítő szolgálatot, és magántanulósítását javasolta. Végül az osztályfőnöke vette észre – mintegy véletlenül – a lila foltokat a gyerek testén, aki kezdeti tagadás után bevallotta, hogy apja, aki cégvezetőként, megbecsült, ám nagy stresszel járó munkakörben dolgozik, rendszeresen és durván veri, az anya pedig – mivel nem mer férjével szembeszállni – asszisztál ehhez. Az iskola jelzésére Dávidot védelembe vették, majd kiemelték a családból: ma nagyszülei nevelik.

Gyermekpszichiátrián dolgozó pszichológusként számtalan olyan gyermekkel találkoztam, aki így vagy úgy bántalmazás elszennvedője volt – ezt sok esetben teljesen természetesnek, szükséges rossznak gondolva, máskor tanult tehetetlenségben vergődve, egyre mélyebb depresszióban vagy büntudattal, esetleg mint Dávid, deviáns, agresszív cselekedetekbe sodródva. Az sem szokatlan, amikor egy szülő egyszerűen nincs tudatában, hogy irreális elvárásai vagy nevelési elvei és módszerei révén bántalmazóvá válik – és ha egyáltalán gyermekvédelmi szakember elé kerül egy-egy eset, évek telhetnek el. A bántalmazottak egy része csak felnőttként tudja többé-kevésbé feldolgozni a traumát, súlyos párkapcsolati vagy önértékeléskori kudarcok árán, de van, aki soha nem szabadul a múltjától. A kiskamasz Dávid viselkedészavara tipikusnak mondható következménye a bántalmazásnak – a megküzdési stratégiák hiánya, a tehetetlenségérzés és a szülői minta követése egyaránt szerepet játszik kialakulásában. Kisebbségi korban nem ritka az alvászavar, az örömképtelenség, az értelmi képességek fejlődésének elmaradása vagy a játékban megjelenő agresszió – ezeket többnyire az óvodában vagy az iskolában észlelik először –, de a bántalmazás ténye nehezen bizonyítható, mivel nem minden esetben maradnak külsérelmi nyomok. Ráadásul a bántalmazás nemcsak a testi, fizikai erőszakot jelenti, ide tartozik a megfélemlítés, megalázás, szexuális erőszak, érzelmi és fizikai elhanyagolás is, amelyet legtöbbször szintén csak a gyermek viselkedésében tapasztalható változások, zavarok jeleznek.

Természetesen pofon

A most 26 éves András fejében gyermekkorában meg sem fordult, hogy amikor anyja naponta lekevert neki pár pofont, másképp is lehetne. Pusztán azért kapott, mert az anyja szemében tökéletes bátyjához képtelen volt felérni. Magát hibáztatta, és eszébe sem jutott, hogy anyjának ne lenne igaza, úgy gondolta, hogy ő valóban nem elég jó és okos, s megérdemli a büntetést. Önértékelése egy életre sérült: szorongó, teljesítményhelyzetekben leblokkoló, kapcsolataiban bizonytalan felnőtt lett. Sorozatos párkapcsolati kudarcai után fordult pszichológushoz, és csak hosszú évek terápiájával tudta „helyre tenni” magában az anyai énképet.

András esete rejtve maradt a környezete előtt. A kiszolgáltató, önmagát megvédeni nem tudó fiú története nem egyedülálló. A felmérések szerint még mindig sokan szülői joguk és hatékony nevelési eszközök tartják a verést, megfeledkezve a következményekről.

A szülői kapcsolat alakítja ki bennünk a későbbi kapcsolataink mintázatát is. Szülői kötődésünk lesz későbbi kötődéseink alapja, a visszajelzések óriási hatással vannak a személyiségünk alakulására. Kisgyermekkorban a szülő mintha tükörként „működne”: reakciói

